

บทที่ 3 วิธีดำเนินการศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือกลุ่มหัวหน้าครัวเรือนผู้ประสบอุทกภัยทั้งหมดแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) ในหมู่บ้านตำบลคอนมูลทั้งหมดจำนวน 109 คน เนื่องจากต้องการได้ข้อมูลโดยตรง และเป็นจริงที่สุดจากผู้ที่มีประสบการณ์ตรงจากเหตุการณ์การเกิดอุทกภัยเมื่อเดือนสิงหาคม 2544 ที่ล่วงผ่านมา

สถานที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยและรวบรวมข้อมูล

บ้านตำบลคอนมูล หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านด้า อำเภอมือง จังหวัดพะเยา

ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย

ระหว่างวันที่ 20 ตุลาคม 2544 – 27 พฤษภาคม 2545

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

สมมุติฐานข้อที่ 1

ตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของหัวหน้าครัวเรือนผู้ประสบอุทกภัย ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ รายได้ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน และจำนวนสมาชิกในครัวเรือนผู้ประสบอุทกภัย

ตัวแปรตาม ได้แก่ ความรู้ด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมของหัวหน้าครัวเรือนผู้ประสบอุทกภัย

สมมุติฐานข้อที่ 2

ตัวแปรอิสระคือ ปัจจัยทางสังคมของหัวหน้าครัวเรือนผู้ประสบอุทกภัย ได้แก่ สถานภาพทางสังคม ระยะเวลาที่ประสบอุทกภัย และระดับความสูงของที่ดินที่ใช้ปลูกสร้างบ้านเรือน

ตัวแปรตาม ได้แก่ ความรู้ด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมของหัวหน้าครัวเรือนผู้ประสบอุทกภัย

สมมุติฐานข้อที่ 3

ตัวแปรอิสระ คือ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมของหัวหน้าครัวเรือนผู้ประสบอุทกภัย ได้แก่ ช่องทางและความถี่ของการรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมที่หัวหน้าครัวเรือนผู้ประสบอุทกภัยได้รับ

ตัวแปรตาม ได้แก่ ความรู้ด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมของหัวหน้าครัวเรือนผู้ประสบอุทกภัย

สมมุติฐานข้อที่ 4

ตัวแปรอิสระ คือ ความรู้ด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมของหัวหน้าครัวเรือนผู้ประสบอุทกภัย

ตัวแปรตาม ได้แก่ ทักษะที่เกี่ยวกับการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมของหัวหน้าครัวเรือนผู้ประสบอุทกภัย

สมมุติฐานข้อที่ 5

ตัวแปรอิสระ คือ ทักษะที่เกี่ยวกับการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมของหัวหน้าครัวเรือนผู้ประสบอุทกภัย

ตัวแปรตาม ได้แก่ การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ประสบอุทกภัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษานี้ จะใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลและแหล่งข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษานี้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1.1 ข้อมูลทุติยภูมิ ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Survey) เป็นการศึกษาเอกสารทั้งของราชการและเอกสารวิชาการทั่ว ๆ ไป ซึ่งประกอบไปด้วย

บทความ รายงาน วิจัย ตำรา แผนพัฒนาตำบล สถิติทางราชการ สรุปผลงานข้อมูลด้านพื้นที่ ประชากร และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม ในทุกแง่มุม

1.2 ข้อมูลปฐมภูมิ ซึ่งเป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลด้วยตนเองด้วยการสำรวจภาคสนาม (Field Survey) แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

1.2.1 สำรวจสภาพทั่วไปของพื้นที่ที่จะทำการศึกษา โดยการทำแผนที่แสดงแหล่งที่ตั้งของชุมชนและครัวเรือนที่ประสบอุทกภัย

1.2.2 ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลลักษณะแบบสอบถามมีสาระสำคัญ 6 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของหัวหน้าครัวเรือนผู้ประสบอุทกภัย โดยแบ่งเป็นข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ รายได้ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส ระยะเวลาที่อยู่ในชุมชน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และข้อมูลปัจจัยทางสังคมของหัวหน้าครัวเรือนผู้ประสบอุทกภัย ได้แก่ สถานภาพตำแหน่งทางสังคม ระยะเวลาที่ประสบอุทกภัยของชุมชน และระดับความสูงของที่ดินที่ใช้ปลูกสร้างบ้านเรือน ซึ่งเป็นคำถามปลายปิด จำนวน 12 ข้อ

ทั้งนี้ได้ให้คะแนนข้อมูลระดับการศึกษาตามแบบสอบถามเรียงลำดับไว้ดังนี้

ไม่ได้เรียน	ให้ 1 คะแนน
ประถมศึกษา	ให้ 2 คะแนน
มัธยมศึกษา	ให้ 3 คะแนน
ปวช./ปวท./ปวส.หรือเทียบเท่า	ให้ 4 คะแนน
ปริญญาตรี	ให้ 5 คะแนน
สูงกว่าปริญญาตรี	ให้ 6 คะแนน

ส่วนที่ 2 ข้อมูลที่เกี่ยวกับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม โดยแยกออกเป็นช่องทางประเภทสื่อที่รับรู้ข้อมูลข่าวสารและความถี่ของการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งเป็นคำถามปลายปิดแบบตรวจสอบรายการ (Check list) จำนวน 10 ข้อ โดยมีเกณฑ์ให้คะแนนดังนี้

ไม่เคยได้รับทราบข้อมูลข่าวสารเลย	ให้ 0 คะแนน
เคย 1 ครั้ง/สัปดาห์	ให้ 1 คะแนน
เคย 2-3 ครั้ง/สัปดาห์	ให้ 2 คะแนน
เคย 4-5 ครั้ง/สัปดาห์	ให้ 3 คะแนน
เคยมากกว่า 5 ครั้ง/สัปดาห์	ให้ 4 คะแนน

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมของหัวหน้าครัวเรือนผู้ประสบอุทกภัย ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิดแบบตรวจสอบรายการ (Check list) จำนวน 6 ข้อ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

	คำถามเชิงบวก	คำถามเชิงลบ
ใช่ ให้คะแนน	1	0
ไม่ใช่ ให้คะแนน	0	1

ส่วนที่ 4 ข้อมูลด้านทัศนคติที่เกี่ยวข้องกับการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมของหัวหน้าครัวเรือนผู้ประสบอุทกภัยเป็นคำถามปลายเปิดแบบตรวจสอบรายการ (Check list) จำนวน 6 ข้อ โดยมีเกณฑ์ให้คะแนนดังนี้

	คำถามเชิงบวก	คำถามเชิงลบ
เห็นด้วย ให้คะแนน	3	1
ไม่แน่ใจ ให้คะแนน	2	2
ไม่เห็นด้วย ให้คะแนน	1	3

ส่วนที่ 5 ข้อมูลการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนผู้ประสบอุทกภัยและชุมชนที่ประสบอุทกภัยต่อการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมเป็นคำถามปลายเปิดแบบตรวจสอบรายการ (Check list) จำนวน 7 ข้อ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ไม่มีส่วนร่วมเลยตลอดปี	ให้คะแนน	0	คะแนน
มีส่วนร่วม 1 ครั้ง/ปี	ให้คะแนน	1	คะแนน
มีส่วนร่วม 2-3 ครั้ง/ปี	ให้คะแนน	2	คะแนน
มีส่วนร่วม 4-5 ครั้ง/ปี	ให้คะแนน	3	คะแนน
มีส่วนร่วมมากกว่า 5 ครั้ง/ปี	ให้คะแนน	4	คะแนน

ส่วนที่ 6 ข้อมูลด้านความร่วมมือของหัวหน้าครัวเรือนผู้ประสบอุทกภัยและชุมชนที่ประสบอุทกภัย ต่อการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นคำถามแบบปลายเปิด จำนวน 15 ข้อ

หลังจากนั้นจึงนำไปทดสอบความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม

2. ทำการคัดเลือกประชากรตัวอย่างในการสอบถามแบบเฉพาะเจาะจง คือเลือกประชากรตัวอย่างทั้งหมดจาก หัวหน้าครัวเรือนผู้ที่ประสบอุทกภัยทั้งหมด จำนวน 109 คนในหมู่บ้านทั้งนี้เพื่อที่จะรับทราบข้อมูลจากประสบการณ์โดยตรงของผู้ประสบอุทกภัยเอง

หมายเหตุ : ในการศึกษาครั้งนี้ใช้คำว่า อุทกภัยแต่ในแบบสอบถามโดยส่วนใหญ่แล้วจะใช้คำว่าน้ำท่วม แทนคำว่าอุทกภัยทั้งหมด เนื่องจากคำว่าน้ำท่วมเป็นคำที่หัวหน้าครัวเรือน หรือประชาชนทั่วไปคุ้นเคย และน่าจะสื่อความหมายได้ตรงประเด็นที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยด้วยวิธีการใช้ประชากรทั้งหมด เพื่อให้ได้ข้อมูลจากประสบการณ์ตรงของผู้ประสบอุทกภัย และมีความเหมาะสมกับสภาพการณ์เกิดอุทกภัย ด้วยตนเองโดยดำเนินการตามลำดับดังนี้

1. ผู้ศึกษาได้จัดทำหนังสือ ถึงหัวหน้าครัวเรือนผู้ประสบอุทกภัย บ้านตำบลคอนมูลหมู่ที่ 2 ตำบลบ้านด้า อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา จำนวน 109 ฉบับ เพื่อแนะนำตัวพร้อมกับชี้แจง อธิบายทำความเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ วิธีการกรอกข้อมูลลงในแบบสอบถามและขอความร่วมมือในการกรอกแบบสอบถามแก่หัวหน้าครัวเรือนหรือสมาชิกในครัวเรือน (กรณีที่หัวหน้าครัวเรือนไม่อยู่บ้าน) เพื่อมอบหมายต่อให้เป็นผู้ถ่ายทอดและแนะนำวิธีการกรอกแบบสอบถามและนัดวันที่จะเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำการศึกษาวิจัย ทำการเก็บข้อมูลโดยการใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นออกสำรวจภาคสนามในพื้นที่ประสบอุทกภัย ดำเนินการสอบถามหัวหน้าครัวเรือนผู้ประสบอุทกภัยทั้งหมดจำนวน 109 ชุด โดยให้เวลาในการกรอกข้อมูลลงในแบบสอบถามเป็นเวลา 1 สัปดาห์

2. ติดตามเก็บแบบสอบถามที่ได้แจกไปด้วยตนเอง โดยใช้เวลาในการดำเนินการแจกและติดตามเก็บแบบสอบถาม จนแล้วเสร็จภายใน 2 สัปดาห์ ระหว่างวันที่ 17 ธันวาคม 2544 – วันที่ 31 ธันวาคม 2544 ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาครบตามจำนวนที่แจกไป ซึ่งกำหนดไว้ 109 ชุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษานำแบบสอบถามที่ได้เก็บรวบรวมมาตรวจดูความครบถ้วนของข้อมูล แล้วนำข้อมูลดังกล่าวมาจัดระเบียบข้อมูล และลงรหัสตามคู่มือการลงรหัสที่สร้างไว้ จากนั้นนำข้อมูลมาบันทึกลงในแผ่นบันทึกข้อมูล

ตารางที่ 1 แสดงการเลือกใช้ค่าสถิติ ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระ และตัวแปรตามที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม	สถิติที่ใช้บอกขนาดและทิศทางของความสัมพันธ์	สถิติที่ใช้ทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ
เพศ	ความรู้	-	T-test
สถานภาพ	ความรู้	-	T-test
ระยะเวลาที่- ประสบอุทกภัย	ความรู้	-	T-test
อาชีพ	ความรู้	-	T-test
ตำแหน่ง	ความรู้	-	T-test
ระดับที่ดิน	ความรู้	-	T-test
อายุ	ความรู้	Correlation (ค่า r)	F-test
รายได้	ความรู้	Correlation (ค่า r)	F-test
ระยะเวลาอาศัย	ความรู้	Correlation (ค่า r)	F-test
จำนวนสมาชิก	ความรู้	Correlation (ค่า r)	F-test
ระดับการศึกษา	ความรู้	Correlation (ค่า r)	F-test
การรับรู้	ความรู้	Correlation (ค่า r)	F-test
ความรู้	ทัศนคติ	Correlation (ค่า r)	F-test
ทัศนคติ	การมีส่วนร่วม	Correlation (ค่า r)	F-test

1. ข้อมูลด้านปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ของหัวหน้าครัวเรือนผู้ประสบอุทกภัย ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน จำนวนสมาชิกในครอบครัว และปัจจัยทางสังคมของหัวหน้าครัวเรือนผู้ประสบอุทกภัย ได้แก่ สถานภาพทางสังคม ระยะเวลาที่ประสบอุทกภัย และระดับความสูงของที่ดินที่ใช้ในการปลูกสร้างบ้านเรือน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การแจกแจงความถี่ อัตราส่วนร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เรียงตามคะแนนสูงสุด คะแนนต่ำสุด โดยในส่วนตัวแปรอิสระที่เป็นช่วงชั้นมาตรา เช่น อายุ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน จำนวนสมาชิกใน

ครอบครัว ระยะเวลาที่ประสบทุกข์ และตัวแปรตามที่เป็นช่วงชั้นมาตรา คือความถี่ในการมีส่วนร่วมจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม วัดระดับความเข้มข้น ขนาดและทิศทาง ของความสัมพันธ์ Pearson's correlation (r) และทดสอบนัยสำคัญทางสถิติด้วย F- test และตัวแปรอิสระที่เป็น นาม มาตรา คือเพศ อาชีพ สถานภาพการสมรส ตำแหน่งทางสังคมและอันดับมาตรา ได้แก่ ระดับความสูงของที่ดินที่ใช้ในการปลูกสร้างบ้านเรือน และตัวแปรตามที่เป็นช่วงชั้นมาตราคือ ความถี่ในการมีส่วนร่วม นั้น ทดสอบนัยสำคัญทางสถิติด้วย T-test

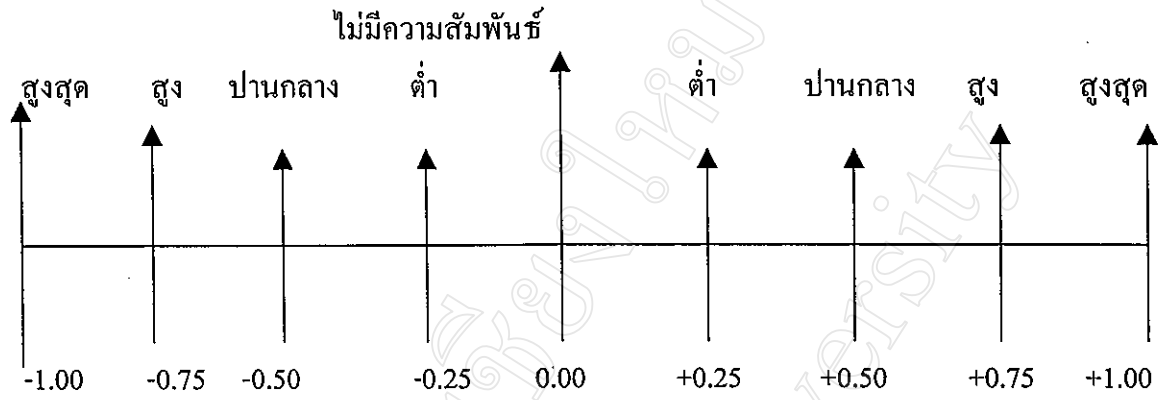
2. ข้อมูลด้านความรู้ด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม การรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม ทักษะคิดที่เกี่ยวกับการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมและการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการใช้แบบสอบถาม โดยการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ประมวลผลค่าทางสถิติ สถิติที่ใช้ในส่วนของตัวแปรอิสระ ตามที่เป็นช่วงชั้นมาตรา ได้แก่ ความรู้ การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และทักษะคิด โดยตัวแปรตามที่เป็นช่วงชั้นมาตราคือ ความถี่ในการมีส่วนร่วมนั้นจะใช้ค่าสังวัดระดับความเข้มข้นของความสัมพัทธ์หาขนาดและทิศทาง และทดสอบนัยสำคัญทางสถิติด้วย F-test โดยมีการนำเสนอผลการวิเคราะห์ ดังนี้

2.1 ข้อมูลทั่วไป วิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่ (Frequencies) และร้อยละ (Percentage)

2.2 การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ช่องทาง ความถี่ ในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ระดับความรู้เกี่ยวกับการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม ทักษะคิด การมีส่วนร่วมของชุมชน แจกแจงเป็นค่าความถี่ (Frequencies) และค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (X) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D)

2.3 ทดสอบสมมติฐาน ทดสอบนัยสำคัญทางสถิติด้วย T-test เพื่อใช้สำหรับเปรียบเทียบค่าทางสถิติที่วัดขนาดและทิศทางของความสัมพัทธ์ ตัวแปรอิสระที่เป็นนามมาตรากับตัวแปรตามที่เป็นช่วงชั้นมาตรา ในส่วนของตัวแปรอิสระและตัวแปรตามที่เป็นช่วงชั้นมาตราเหมือนกันนั้นจะใช้การหาสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน วัดระดับความเข้มข้นของ ความสัมพัทธ์ (r) และทดสอบนัยสำคัญด้วย F test จากนั้นสรุปผลการสำรวจและอภิปรายผลตามตาราง

หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาทิศทางของความสัมพันธ์ ตามระดับความเข้มข้น

(ภูทวงศ์ กุณฑลบุตร. ม.ป.ป.)